

In *De Tijd* van 16 Sept. wordt er dit van gezegd:

Onlangs werd in *De Studien* een overzicht gegeven van eenige volkerijke Parochien der groote steden in Frankrijk, speciaal van Parijs. Al wie de verstrekte gegevens met aandacht naging, moest verstomd staan, en zich onwillekeurig afvragen: hoe is het mogelijk, dat zooveel duizenden Katholieken, toevertrouwd aan de zorgen van enkele priesters, naar behooren worden nagegaan, terwijl kerken ontbreken om het enorme getal geloovigen in de gelegenheid te stellen hun godsdienstplichten te vervullen.

Eenige maanden geleden verscheen in Duitsland een interessant, rijk gedocumenteerd werk, waarin de „viersorg der groote steden“ tot een voorwerp van bijzondere studie wordt gemaakt. De schrijver doet in dit boek uitkomen, dat dit vraagstuk een der belangrijkste en dringende van onzen tijd is en innig samenhangt met de arbeidersbevoorkoming gelykdelijk een wisse prooi wordt van ongehoofde en socialisme. Niet zonder denkbaarheid ligens de Kerkelijke overheid en onze voorbeeldige priesters kan worden getuigd, dat in ons land, door het aanhoudend stichten van nieuwe parochies en hulpperken, de „viensorg“ der groote steden betrekkelijk zeer beperkt is gebleven; maar elke dag stelt nieuwe en grootere eischen zoowel wegens den aanwas der bevolking als door de toenemende overheersching van wereldlin en godsdienstige onverschilligheid.

Wordt niet bijtijds gezorgd, ook onze hoofdstad zal weidra — de bekende ijver onzer gezindheid is niet in staat het te verhinderen — de treurige gevolgen van te weinig zielzorg en onvoldoende gelegenheid ter vervulling der godsdienstplichten jammerlijk ondervinden. Deels zijn die noodlottige gevolgen reeds te constateren, bijvoorbeeld wat betreft de zoogenoemde Jordaan, een der meest volkerijke buurten van Oud-Amsterdam. Deze wijk trok dan ook bijzonder de aandacht van Haarlem's Bisschop, Monseigneur Callier, die, om door eigen ondervinding geleerd en voorgelicht door den HoogEerw. heer Mgr. Jansen, Dekan van Amsterdam, naar voorzorgsmiddelen uitgaat. De oogst is daar zoo groot, het getal arbeiders te gering. Wel werd reeds een hulperk in den Jordaan te midden der arbeidende klasse gesticht door de zeezwer. Paters Jesuiten in het gedeelte, dat tot hunc parochie behoort, doch slechts een gedeelte van den Jordaan wordt daardoor getakt.

Een ander groot deel van den Jordaan, behoorende tot de parochie der Oabeslekte Ontvangenis, welke veertien duizend Katholieken telt, verdient dringende hulp. Deze parochie telt een legio arbeiders, onder wie velen tot de armste der armen moeten gerekend worden. Onvermoord wordt daar gewerkt, om den bewoners den kostbaaren schat des geloofs, dikwijls het enige waarin de arme werkmán nog bemoediging vindt, te ontnemen. Dringende hulp is daarom noodzakelijk.

Op welke wijze de bisschop van Haarlem trachten wil in dezen nood te voorzien, heeft voor ons protestanten weinig belang. De Roomsche Kerk volgt daarin haar eigen weg en deze weg is de onze niet.

Maar wel vestigen we op dit artikel de aandacht, omdat er uit blijkt, hoe Rome ook hier terstond actief optreedt, terwijl van onze zijde wel veel gereedeneerd, maar o, zoo weinig gehandeld wordt.

Het roepen om vrouwenkiesrecht ook in de kerk geeft soms den indruk, alsof de vrouwen metterdaad tuk zouden zijn op het voorrecht om aan de kerkelijke verkiezingen deel te nemen.

Men spreekt dan van de arme vertrapte vrouw, die eeuwenzlang van haar wettige rechten beroofd is geweest en dorst naar het oogeblik, waarop ze een menschaardige positie ook in het kerkelijk leven kan innemen.

Toch toont de historie, dat dit zeggen meer schijn dan wezen is. In Rotterdam heeft de Joodsche Synagoge het vrouwenkiesrecht ingevoerd. Deze dagen vonden de eerste verkiezingen volgens het nieuwe regime plaats.

En wat meldt nu de *Nieuwe Rotterdammer*:

De verkiezing van zeven leden voor den grooten kerkeraad der Neder. Israëli. Gemeente te Rotterdam trok Zondagmiddag veel belangstelling, doordat voor de eerste maal ook vrouwelijke leden van genoemde gemeente tot de kerkelijke stembus werden toegelaten.

Hoewel het bestuur van de sfeeling Rotterdam van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht zowel bij circulaire als door persoonlijk bezoek de vrouwelijke kiezers had opgewekt, Zondag als één vrouw naar de consistoriekamer op de Ged. Botersloot te gaan, om voor de eerste maal van haar recht gebruik te maken, kwamen slechts 27 van de 170 stemgerechtigde vrouwelijke leden ter stembus. Dit slochte debut van de vrouwelijke kiezers — zou ook vrouwelijke stemgerechtigde velen vrouwelijke kiezers de eerste maal van de stembus teruggehouden hebben? — steekt zeer ongunstig af bij de opkomst der mannelijke kiezers: 459 van de 741.

Gelyk gezegd, de eerste toepassing van het vrouwenkiesrecht bij de Israëli. gemeente alhier trok Zondag den ganschen dag veel publiek. Nieuw vertoende zich de eerste vrouwelijke kiezer op den drempel van de consistoriekamer of de redactie van een bekend geliefd weekblad van rechtse zijde kiest op haar, om dit voor de minsters voor vrouwenkiesrecht zoo heuglijk feit te vereeuwigen.

Voor Kooftijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door Dr. J. Houtzagers: Van den heer Dr. P. van Bysterveld, 's-Gravenhage / 10.

Vriendelijk verzoeken wij onzen scholen, die zoo groote behoefte aan steun hebben, omdat de gemeente zelve zoo weinig bijbrengen kan, te willen gedenken.

D. HULLEMAN.

Tegstafel.

W. H. T. GAIRDNER. ISLAM EN CHRISTENDOM, naar het Engelsch, voor Nederland bewerkt door JACQUELINE C. RUTGERS. Uitgegeven door den Zendingen studie raad 1910.

Dit boek is een zelfstandige bewerking van GAIRDNER'S, ten vorigen jare in Londen verschenen THE REPROACH OF ISLAM.

REV. GAIRDNER B. A. odtving zijn universitaire

opleiding in Engeland en nam reeds als student een werkzaam aandeel in de daar onder de studenten opgekomen beweging ten gunste van de zending. Thans is hij zending in CAIRO, waar hij arbeidt onder de Mohammedanen, en dat eens deed met zijn vriend, den, in de zending wereld bekende, nu overleden THORNTON, wiens leven hij beschreven heeft.

GAIRDNER een geloovig christen, en daarbij een wetenschappelijk gevormd man, kent den Islam door eigen aanschouwing. Zijn boek heeft daardoor eigenaardige beteekenis.

Van dit boek nu heeft, op verzoek van den ZENDINGEN STUDIE RAAD, MEJ. RUTGERS, onder den titel ISLAM EN CHRISTENDOM, een vertaling gegeven.

Genoemde ZENDINGEN STUDIE RAAD is een vereniging, die naar het voorbeeld van het buitenland, o.a. van de STUDENT VOLUNTARY MISSIONARY UNION te Londen, zich ook ten onzenz gevormd heeft.

Deze Raad heeft tot voorzitter Dr. J. R. CALLENBACH, tot secretaris den heer J. W. GUNNING J. HZN., terwijl de overige leden zijn de dames Freule H. B. DE BASSERQUE CAAN en Meij J. C. RUTGERS en de heer Dr. J. HENTSEL.

Het adres is bij den Secretaris, Oude Delft 210, te DELFT.

De vertaling, die MEJ. RUTGERS ons hier biedt, is eigenlijk meer dan een vertaling. Zij heeft van GAIRDNER'S boek een zelfstandige bewerking gegeven; zij heeft het, zoals zij zelf op het titelblad liet drukken: „met toestemming van den schrijver voor Nederland bewerkt.“

Maar zij heeft dit toch zoo gedaan, dat zij de feiten, in het oorspronkelijke werk vermeld, onveranderd liet, doch wat betreft de zending onder de Mohammedanen bepaaldelijk in onze Oost, heeft zij voor een bredere behandeling gezorgd.

Daarvoor won, van Nederlandse lezers, haar bewerking het in bruikbaarheid van het oorspronkelijke.

Voor deze taak nu was MEJ. RUTGERS, die in den dienst der Medische Zending aan het „Petronella-Hospitaal“ te Djoeda, zelf onder de Mohammedanen gearbeid heeft en alsoo den Islam op Midden-Java door eigen aanschouwing kent, bijzonderlijk toegerust.

Ter nadere kennersching van ISLAM EN CHRISTENDOM laat ik hier een korte inhoudsopgave volgen.

Voorat gaan een Inleiding van den Zendingen studieraad en twee Aanbevelingen, en wel een van PROF. DR. H. M. VAN NES te LEIDEN en een van mij.

Het boek zelf bevat VIII hoofdstukken.

I. Het gebied van den Islam. II. De oorsprong van den Islam. III. De uitbreiding van den Islam. IV. Het karakter van den Islam. V. De gevolgen van den Islam. VI, VII en VIII. De Zending en de Islam.

Verder een chronologie, bevattende enkele van de voornaamste jaartallen in de geschiedenis van den Islam en van de Zending onder de Mohammedanen.

Dan, een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitsonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangs verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENTUM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHEN HEIDENWELT EN VOOR EGELSCHEN SAAR ZWEMER, ISLAM, A CHALLENGE TO FAITH in de uitgave van 1909.

Bijzonderlijk, een met de noodige akribie bewerkte Naam- en Zaakregister.

GAIRDNER'S THE REPROACH OF ISLAM is, evenals als zijn ons nu in ISLAM EN CHRISTENDOM geboden Nederlandse bewerking, een academisch leerboek, doch het heeft deze pretentie ook niet.

PROF. VAN NES zegt er in zijn Aanbeveling, en dat mijns inziens terecht, van: „Het is niet geschreven voor hen, die reeds op de hoogte zijn, en vakgeleerden zullen er niets nieuws in vinden. Maar het rocht zijn lezers dan ook in een anderen kring en tracht op populaire wijze kennis over den Islam te verbreiden onder hen, die telkens op dit verschijnsel gewezen worden en hooren van de daarmede verbonden vraagstukken, zonder er eigenlijk weg mede te weten.“

„Niet voor hen, die reeds op de hoogte zijn, en ook niet voor vakgeleerden“, — maar daarom zou ik het dan ook ter lezing en bestudeering willen aanbevelen aan die predikanten onder ons, welke het voor zichzelf noodig achten door een kort overzicht hun inzicht in den Islam wat te verhelderen; aan onze studenten, die zich gaan bezighouden met de studie der ELENTIEN; aan onze jongelingsverenigingen, voorzover dese, bij den velen en veelzijdig arbeid waarmee zij zich ongedig houden, nog tijd hebben voor Zendingstudie.

En vóór allen, naar de bedoeling van hen, die de uitgave der Nederlandse bewerking hebben bezorgd, kan ik ISLAM EN CHRISTENDOM ter lezing en bestudeering aanbevelen aan onze Zendingstudiekringen. D. w. z. aan die groepen van menschen, die zich, ook ten onzenz, zoo onder anderen als jongeren, al meer vormen, en dan iedere week of tweemaal per maand bijeen komen, om zich van onderwerpen, de zending rakende, op de hoogte te stellen.

Met het vroeger hier door mij aangekondigd werk: HEIDENAASCHER ZENDING IN ONZE OEST, het handboek voor zendingstudie van den Nederlandschen Studentenverenigingsbond, vormt ISLAM EN CHRISTENDOM van den ZENDINGEN STUDIE RAAD, een goed geheel.

Laat mij ten slotte ter weking van liefde voor den arbeid der zending ook op Midden-Java en van deerzins met de geestelijke ellende van hen, die leven onder den Islam, mogen aanhalen deze woorden van MEJ. RUTGERS, waarmee zij, op grond van wat zij zelf op Midden-Java gehoord en gezien, heeft de vraag: „Wat predikt de Islam?“ — beantwoordt: „De absolute afhankelijkheid van den mensch van een God, dien hij niet kent, met wie hij niet in persoonlijke aanraking komt, die hem voortgesteld wordt als een willekeurige tiran; een God, bij wien van geen heiligheid en geen liefspraak kan zijn, die de zaligheid beloofd aan mondbejders en hun vergoet aan alle booze neigingen van hun hart toe te geven; en die, die in dit leven overtaak aan de vrees voor allerhande schadelijke invloeden van Satan zo boose gerasten, en die hun ook in het sterven geen vrede geeft, zooals meer dan één van hen stervend uitpreekt.“

„Dat is de prediking van den Islam: een belofte van zaligheid, die noch in dit leven, noch in het sterven vrede geeft. Een boodschap van vrees in leven en sterven, in plaats van de blijde boodschap van „den eenigen troost.“

De prijs van ISLAM EN CHRISTENDOM is gebonden / 1.20, ingedrukt / 1.05. Te bestellen per postwissel bij den secretaris van den Zendingen studie-raad J. W. GUNNING J. HZN., Oude Delft 210, DELFT.

Ludien men een groot aantal tegelijk bestelt, kan men bijzondere voorwaarden verkrijgen.“

Officiële Berichten.

Aan het agendum voor de Prov. Diaconale Conferentie der Geref. Kerken in Zuid-Holland, te houden te Delft, D.V., op Woensdag 12 Oct. 1910, in de Zuiderkerk, aan de Geer, ontleenen we het volgende:

Behandeling van de ingekomen vragen:

1. Wanneer tot eene diaconie het verzoek komt finantielen steun te verliezen (geheel of gedeeltelijk) voor de plaatsing in eene stichting van een gevallen-misde, moet dan deze diaconie de familie of bloedverwanten daarin behulpzaam zijn, of mag zij op zulk eene aanvrage, als liggende buiten het terrein van armenzorg, niet ingaan? Leiden.
2. Wanneer een oude ondersteunde broeder of zuster ter betere verpleging bij kinderen gaat inwonnen in een andere plaats, welke gemeente is dan verplicht tot onderstuning, die welke bij zij heeft verlaten of die waar hij of zij zich met attestatie heeft bijgevoegd? Delft.
3. Bestuursverkiezing. Ingekomen zijn slechts de namen der volgende broeders: Leiden: J. Hoogervorst; Feijenoord: W. A. den Houting en N. G. Klijn.
4. De diaconieën en de ziekenverzorging voornamelijk ten platten lande. Inleider: Dr. H. Blanken, van Waddingsveen.

De betrekkingen tusschen de diaconieën, het burgerlijk ambestuur en plaatselijke vereenigingen. Inleider: Mr. A. J. L. van Beek Calkoen, van 's-Gravenhage.

Den diaconieën wordt dringend verzoekt aan deze conferentie deel te nemen; zij noodigen hen daartoe alsnog uit en verzoeken vóór 30 Sept. a.s. aan den ten scribe, Kattensingel 50, Gonda, de namen der afgevaardigden op te geven.

Toegang tot de conferentie hebben alle diaconieën, Diensars des Woords, onderlingen en leden der Geref. Kerken als hospitanten.

Aan de Diensars des Woords wordt vriendelijk verzoekt, in het openbaar gebed bij de samenkomsten der gemeente op Zondag 9 Oct., den zegen des Heeren over de conferentie af te smaken.

Nog verzoekt het comité belevend er op te willen letten, dat de datum der conferentie niet 28 Sept. a.s. 15, zooals eerst werd medegedeeld, doch door bijzondere omstandigheden is verschoven tot 12 Oct. a.s.

Kort verslag der vergadering van de classis Schiedam, 30 Aug. 1910.

1. Namens de roepende kerk van Maassluis B opent Ds. Snyter de vergadering.
2. Uit de credentiaat blijkt, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. De kerken van Hoogvliet, Pernis en Schiedam hebben een instructie.
3. In 't moderamen nemen zitting Ds. v. d. Ende, praeses; Ds. Berends, assessor; Ds. Meijnen, scribe; Ds. v. Anken, adjunct-scribe.
4. Waar Ds. Drost, tot biertoe quaestor der classis, ons gaat verlaten, benoemt de voorzitter, Ds. Goris, Dr. Greydanus tot 't nasien der boeken.
5. Ds. Sieders rapporteert, dat de stukken van Ds. Drost, die de roeping naar Balt aannam, in orde bevonden zijn.
6. Notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd.
7. Ds. Berends brengt verslag uit van de gevormde particuliere Synode.
8. De betrokken commissie rapporteert, dat de boeken van Ds. Drost unaniem in orde zijn. In verband met zijn verrek spreekt de voorzitter een woord van dank en waardeering voor al zijn arbeid en bidt hem voorts 't Heeren nabijheid toe. Ds. Drost antwoordt.
9. Ingekomen stukken: a. Op een verzoek van Poortugaal om verhoging met f. 100 van het toegedeete subsidie voor 't Pred. tractement wordt gunstig beslist. b. Het verzoek van Ds. v. d. Ende, van Hoogvliet, om approbering zijner roeping naar Westkapelle, wordt ingewilligd. c. De aanvrage om steun van een tweetal kerken worden in handen gesteld van de commissie naar art. 14 H. R.
10. In verband met het examen van den cand. v. Hoven, beroepen naar Hoogvliet, besluit de classis, des verlaagd, op 2 Nov. een vervroegde classis te houden.
11. Rond raag naar art. 41. D. K. O.
12. Dit kwartaal zal Poortugaals kerk gediend worden: Sept.: Ds. v. Anken en Berends; Oct.: Ds. Meijnen en Goris; Nov.: Ds. Goslings.
13. In plaats van Ds. Drost wordt tot quaestor der classis benoemd Ds. Meijnen, primus; Ds. Jonkers, secundus.
14. Ds. v. Anken al consultant worden van Hoogvliet en Poortugaal.
15. Overschic sal de volgende vergadering samenroepen. Ds. Goris al dan D.V. praeses zijn.
16. Ds. v. d. Ende spreekt een woord van afscheid, betweel door den assessor beantwoord wordt, terwijl de classis h-m de zegenbede van Ps 134 toezingt.
17. Sluiting.

Op laat der classis:
K. v. ANKEN, adjunct-scribe.
Pernis.

Korte notulen van de vergadering der Geref. Kerken in de classis Tiel, gehouden 7 Sept. 1910 te Zaltbommel.

1. Ds. J. Offringa, naar toebeurt praes, opent de vergadering met gebed, nadat vooraf was gelezen Jes. 54 en geongen Ps. 66: 11.
2. Uit de credentiaat blijkt, dat alle kerken vertegenwoordigd zijn; de redenen worden gevraagd waarom enkele kerken niet voldoende zijn vertegenwoordigd. De redenen gehoord, wordt den diakenen keurzaam verleend.
3. Het moderamen wordt samengesteld uit: Ds. Offringa, praes; Dr. Keizer, scribe; Ds. Vonk, assessor.
4. De praeses behd Ds. G. van Velzen, van Zuidlinden, die voor de eerste maal in deze classis zitting neemt, hartelijk welkom. Ds. v. Velzen beantwoordt deze hartelijke begroeting en teekent de formulieren.
5. Ds. Vonk leest de notulen der vorige vergadering, welke daarna worden vastgesteld.
6. Nu komen enkele punten ter sprake naar aanciding van de gelezen notulen, waarvan de meeste besproken kunnen worden bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O., die thans volgt.
7. Naar aanciding van de rondvraag naar art. 41 wordt de vraag gedaan, of leden der Geref. Kerken zich mogen wenden tot de burgerlijke ambestuur, opdat die voor hen de dokterrekening enz. betalen. Deze zaak wordt ampel besproken en de wenscheblijheid wordt geuit, dat deze aangelegenheid eens door een der broeders wordt bestudeerd en daarover een referaat in het midden der classis gehouden. Der vergadering wordt hierop eeng uitsicht gegeven.
8. Ds. Koffijberg rapporteert namens DD. al Synode pts. over het verhandelde op de laatst gehouden particuliere Synode te Nijkerk. Alsoo komen ook ter sprake de zaken door ope classis op genoemde Synode gebracht; verder

het besluit der Synode op het voorstel van de classis Zutphen inzake de wederinvoering der doodstraf, daarna het berwaarschrift van Ds. V., voorts het berwaarschrift van Br. H. uit A. en de besluiten der Synode ontrent genoemde berwaarschriften. Naar aanciding van het gerapporteerde wordt eens in den breede gesproken over het verband tusschen het doen van bejdelis en het aangaan ten Avondmaal. De zaak van Br. H. wordt gerenoeverd naar den kerkeraad van A.

9. De kerk van Culemborg wordt als derde kerk aangewezent tot het nasien der stukken bij een eventueel uitgebracht beroep en overkomst enz. in de classis Tiel, zoo noodig ter assistentie van de kerken Geldermalsen en Zaltbommel.

10. De Dep. voor de Zending brengt daarop zijn rapport uit, gevolgd door een mededeeling ontrent de kas voor hulpeboerende kerken in de prov. door de dep. ad hoc.

11. De quaestor der classis ontvangt hierop het woord en deelt mede, dat er in de class. kas een tekort is van 10 gulden, 'twek dient gedekt te worden.

12. Bepaald wordt de eerstvolgende vergadering D.V. den 7den Woensdag in November te houden, terwijl daarop de scribe, na sluiting der vergadering, in dankzegging voortgaat.

Namens de classis Tiel:
G. KRUIJN, actuarius.
Tiel, 15 Sept. 1910.

Buitenland.

Duitsland. De hoogleeraar Dr. P. Tschackert heeft een dik boek uitgegeven over het „ontstaan van de Lutherische en Gereformeerde Kerkler“ (Göttingen 1910, bij Vandenhoeck en Ruprecht).

De hoogleeraar Harnack heeft eens uitgeproken, dat de dogmatische geschiedenis in den arbeid van Luther een eindpaal gekregen heeft, en het praktisch gevolg, doordat de leerboeken van Harnack in de handen van velen zijn, is geweest dat de studenten in de godgeleerdheid beter weten wat Cyrillus van Alexandrie of Johannes Damascenus geleerd hebben, dan dat zij weten uiteen te zetten, hoe de leer van Luther en Calvin was. De kennis van hetgeen deze twee reformatoren leerden putte men uit leerboeken over de kerkgeschiedenis, die natuurlijk slechts beknopt de gedachten der mannen konden weergeven. Daarom is het verblijdend, dat Dr. Tschackert zich tot levenstaak koos het bestudeeren van de eeu der reformatie. Ontrent Luther leert hij, dat deze door het nominalisme van Ockam heen, tot het verstaan van Augustinus en de mystiek kwam, om van daaruit, bij verwerping van de Pantheistische afwijkingen der mystiek, een Bijbelsch standpunt in te nemen, terwijl hij den sleutel van de verklaring van Gods Woord in de leer van Paulus vindt. Dit is de grondslag waarop Luther zijn Theologie bouwde, welke zich aan de eene zijde tegen de hiërarchie, de traditie en de werkeilijheid der Roomsche Kerk richt, en aan den anderen kant front maakt tegen het eenzijdig spiritualisme der Dooperschen. Op die manier komt Luther er toe, zijn leer te verkondigen van de rechtvaardiging door het geloof alleen of zijn religieus determinisme, welke leer, in afwijking van andere geschiedvoorschers, Dr. Tschackert voorstelt als een wezenlijk deel van Luther's vroomheid. Sterk zoekt de hoogleeraar te doen uitkomen, dat Zwijgli en zelfstandig standpunt innemend; hij beschrijft hem als een speculatief aangelegden humanist, die van de Godleer nitgaat en niet, gelyk Luther, van het geloof. Cavijn daarentegen is steek van Luther afhankelijk. Ook geeft Dr. Tschackert een uitschetsing van de heilijdenischriften der Lu'herische en Gereformeerde Kerken, welke hunc normatieve beteekenis voor de verschillende landskerken erlangen door de kerkenovernemingen. Opmerkelijk is het, dat Dr. Tschackert ook aantooft dat de verschillende kerkenovernemingen als ondergrond de verschillende heilijdenis der kerken hebben.

Wij kunnen het oordeel ontrent Calvin niet beamen; immers deze reformator bouwde wel voort op hetgeen Luther geleerd had, maar ging toch, niet minder dan Zwijgli, ook zijn eigen weg. Maar dit belet niet, dat wij den arbeid van den hoogleeraar van Göttingen van groot gewicht voor dezen tijd achten.

Gemengd Nieuws.

Een hondert jaar geleden waren er in het Schotsche eiland Arran op 5000 inwoners slechts drie kerken. Tegenwoordig zijn er op een bevolking van 4,800 drie en twintig kerken. Zeven kerken werden geïnstalureerd, sedert het Hoogerhuis nu vijf jaar geleden besliste dat de kerkgebouwen en hospitaalen der Vrije Schotsche kerk in het heilzoud blijfven van die leden der Vrije Schotsche kerk, welke niet met de vereeniging met de geunereerde Presbyteriaansche kerk konden medegaan.

De leden der geunereerde Vrije kerk waren geenoedmaakt nieuwe kerkgebouwen te stichten. Wel mag men van het eiland Arran dus getuigen dat het al te zeer met kerken overladen is.

In het Augustusnummer van de *Quarterly Register*, het orgaan van algemeene alliantie van Gereformeerde kerken met Presbyteriaansche kerken, vindt men het verhaal van een politiedienaar in Rusland, die naar eene vergadering van Studenten gegaan was om haar uiteen te jagen, omdat hij geen veriof van de overheid had. Hij werd echter door de woedende die hij daar hoorde zoo aangegepreet, dat hij niet alleen een tegenspreken uit de Grieks-orthodoxe kerk het zwijgen oplegde, maar er ook voor zorgde dat de vergadering voortaan ongehinderd kon plaats hebben.

Vermindering van het getal studenten in de Theologie. Schier overal klaagt men dat het aantal jongelieden, die zich geven willen aan den dienst des Woords, vermindert.

In de Vereenigde Staten van N.-Amerika waren er in 1894—95 2000 studenten in de Theologie; twaalf jaar later telde men er nog maar 3,304, ofschoon in de 26 voornaamste kerken in hetzelfde tijdperk het ledental van 1,361,856 tot 1,671,948 klom, en de blanke bevolking van het land met 30 pC toenam.

In Groot-Brittannië is het aantal candidaten tot den H. Dienst ook zeer verminderd, als in Schotland en Wales in de Vrije Kerken die vermindering die woedende is Engeland. Wat de Episcopale kerk betreft, is in de budommen van York en Catterbury het aantal candidaten van 814 in 1886, vermindert tot 387 in 1907, niettegenstaande de vermeerdering van de bevolking.

In Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika is hetzelfde droeve verschijnsel op te merken: alleen de Hollandsche Gereformeerde kerk van Zuid-Afrika maakt een uitsondering. Hetzelfde kan van het vasteland van Europa gezegd worden, met uitzondering van Nederland en een deel van Scandinavië.

In Duitsland waren er in de Roomsche kerk in 1899 nog 1906 seminaristen; in 1908 was dit

aantal 1232. Het getal studenten in de Theologie is in dit tijdperk van 4,190 tot 2,208 gedaald.

In Frankrijk vergaderde de particuliere Lutherische Synode van Parijs van 7 tot 8 Dec. 1909. Met leedverzen moest op die vergadering geconstateerd, dat er dat jaar geen beurs voor het Seminarie van Parijs kon verleend worden, omdat er geen Lutherische studenten bij de Theologische faculteit waren.

Te Washington is van 19 tot 22 Mei l.l. een Zondagsschoolcongres gehouden. Meer dan 5000 afgevaardigden namen daaraan deel, welke 53 natien vertegenwoordigden, terwijl 10,000 menschen de vergaderingen bijwoonden. De president der Vereenigde Staten heette de afgevaardigden welkom in de hoofdstad. Bij de Unie der Zondagsscholen hebben zich 286,000 scholen met 1,000,000 onderwijzers en 28 miljoen leerlingen aangesloten.

Ook in N.-Amerika wordt de behoefte gevoeld om de predikanstruementen te verhoogen. De levensmiddelen worden duurder, de levenswijze schikt steeds meer geld en daardoor komt weinig predikanten in het gedrang. Men heeft van elf kerken onderzocht hoe het staat met de predikanstruementen. En het bleek dat 2 procent der Diensars des Woords meer dan f.800 per jaar ontvingen; 17 procent ontving meer dan f.400, en 40 procent minder dan f.400. Ook in de pers wordt op den nood der minimumlijders gewezen, en terecht.

De president van de driemaandelijkse meetings der Geunereerde Methodische kerk van Engeland, de predikant Chapman, heeft met het oog op vergaderingen in Sept. en Oct. aanstaande een schrijven gericht aan de kerken, om haar er op te wijzen, dat op die samenkomsten voornamelijk twee dingen ernstig aan de orde moeten komen. Het eerste is: de belangrijke vermindering van het getal leden. De tegenwoordige stand van zaken kan niet in overeenstemming zijn met den wil Gods. Als middelen tot verbetering geeft Rev. Chapman aan: 1e. Ieder vijfde zich opleuvs aan den dienst des Heeren; 2e. Men smaken gemeenschappelijk en gedurig om een rijken doop van den Heiligen Geest; 3e. Men beamde wijze middelen om te komen tot een uiterste krachtinspanning tot evangelisatie.

Het tweede punt is de betreurenswaardige vermindering van het aantal leerlingen en onderwijzers op de Zondagsscholen.

Om hierin verandering te brengen, stelt Rev. Chapman voor, de tot hiertoe gevolgde methode te wijzigen, het onderwijs op hooger peil te brengen en te bilden dat de leerlingen tot Christus zullen geleid worden.

WINCKEL.

Door Kinderen.

UIT KWAAD TOT GOED.
XIX.

IN DE SCHOOL.

't Was Maandagmorgen tegen negen uur, dat Mina zich naar het huis begaf, waar juffrouw Van Leeuwen school hield. Deze ontving haar met vreugde, en vertelde haar wat zij nu vooreerst zou te doen hebben. Inuuschen kwamen de scholieren; de jorgte werden door ouders, broers of zusters gebracht, de oudere kwamen alleen.

Heel gestellig zag het groot schoollokaal er juist niet uit. 't Was dan ook meer een bewaarsplaats, die al heel weinig leek op wat zij nu een bewaarschool noemde. Er waren hooge ramen, maar voor het licht, zonder gordijnen, behalve aan de straatzij. Aan de witte muren hingen een paar laag gebruikte „frestafels“ met prentjes, waarop de oudste kinderen leerden spellen. Ook hing er een zwart bord en een niet loopende klok, of eigenlijk vierplaatst album, met het opschrift: *Let on tijd*, wat echter bijna geen der leerlingen lezen kon. Verder waren er in den stijnruim een aantal spijkers geslagen, waarop prenten, hoeden en mantels konden hangen. Een groote plank diende onder de meegebrachtte boterhammen op te bergen.

Een groot gedeelte van de school was gevuld met lage, lage bankjes, waarop blijkbaar al veel kinderen hadden gezeten en die er vijf groeselijk uitgezien. 't Geselgzig zag de bewaarschool er uit op den achtergrond. Daar stonden geen banken, maar alleerst een goote Keulse pot vol water, met een tinnen kroes er bij om uit te drinken. Daar naast zag men een tafel, waarop leien en gruislazen, een stapel prenten oud en vuil, en ettelijke doosjes met meestal gebroken speelgoed, soldaasjes zonder hoofd en leeuwen met twee pooten. Kenighe hooge stoelen waren voor de juffrouwen, als zij wilden rusten.

In een hoek stond een groote potkachel, die niet alleen in den winter maar ook des zomers dienst deed. Want op die kachel bakte juffrouw Van Leeuwen elken Maandag en Donderdag koekjes en wafeltjes, die des middags bij het naar huis gaan werden verterd aan de kinderen. Wel te weten, als men zoet was geweest, en anders niet. 't Moet wel een prettig gezicht voor de kleintjes zijn geweest, als de juffrouw daar zoo berig was beloovingen voor hen te bakken. 't Genwoordig vindt men dat op de scholen zoo niet meer!

Maar er waren ook minder prettige dagen, gelyk Mina althans spoedig bemerkte, hoe goed de juffrouw ook voor haar en de andere helpster was.

Enkele kindertjes, die niet gebracht konden worden, en die te jong waren om alleen te gaan, moesten worden afgehaald en later weer thuis bezorgd. Dit werke nu werd Mina opgedragen, daar zij toch zooveel mogelijk in de vrije lucht moest zijn. Hoe goed ook bedoeld, het raakte vijf niet mee, want meermalen gebeurde het, dat een scholier die onwetend het spreekwoord „Oost, West, thuis best“ toepaste, niet van de moegenwandering geënd blesde, en er een geweldige keel tegen opzette. Wel werd dan, als het niet anders ging, tenslotte geweld met geweld gekrekt, maar 't was niet aangif om zoo met een paar huilende en weerspannige scholieren de troegenlucht te genieten vooral wanneer er nog menschen waren, die dom genoeg „de arme schapen“ beklagden. De herderin had daar wellicht meer recht op.

Varen alle verwachte kinderen binnen, dan begon de schooldag met zingen, bidden en het vertellen door de onafte juffr uit Gods Woord. Dat was voor de meeste leerlingen wel het aangenaamste nut van de dag; ook voor Mina. Want juffrouw Van Leeuwen vertelde heel begrijpelijke en daarbij zoo groot en klein er wel naar moest luisteren.

Gezamenlijk ging men daarna wat spelen. Dat was voor de kinderen zoo iets als ontspanning, voor de geleidsters echter een niet geringe inspanning. Want die vermakten moesten plaats vinden op een binnenplaats, die zoo klein was dat er nooit meer dan tien spellers tegelijk op konden, die dan tog groot gevaar liepen elkaar letterlijk voor het hoofd te stooten. Zoodoende duurde het spelen heel, heel lang, en diende er bijzonder goed bij opgepast, zou het zonder ongelukken allopen.

Het moeilijke echter, was de jonge jeugd in de school bezig te houden. Waren alle drie

rijk
te
aan,
doel
sen,
den,
dige
ade-
for-
open
ken
door
ten,
rens
icke
e de
ger-
het
voe-
isch
tele
niet
ool-
lijke
onze
sich

de
rika
van
vol-
Uit-
vroot
s is,
teike

het
er
met
de
n en
veer
yte-
met
geen
efer-
ere-
per
alle
nog
663,

geen
rika,
heid
van
de
haar
hier
tge-
zijn.

even
tlyk
r te
doel
ijken
doen
tijke
chen
p de
daar

eds
huld
die
niet
ook
aken
tijke
den
op
onde
een
deze
laar-
niet
het
gang
den
dat
ceid
voor
ge-
waar
staat
vond

<